

Stockholm 2024-11-26

Anna Liljeblad
Anna.liljeblad@energigas.se

Till:
Ei:s uppdrag om genomförande av EU:s
gasmarknadspaketet,
gasmarknadspaketet@ei.se

Kopia till:
Claes Vendel Nylander, Ei
Filip Vestling, Regeringskansliet

Inspel till Energimarknadsinspektionens uppdrag om genomförande av EU:s gasmarknadspaket

Inledning

Regeringen har gett Energimarknadsinspektionen (Ei) i uppdrag att bedöma vilka åtgärder som krävs för att genomföra Gasmarknadspaketet¹ på den svenska marknaden. I uppdraget omfattas både naturgas- och vätgasregelverken. I samband med detta vill Energigas Sverige, som är branschorganisationen för energigaserna i Sverige, uppmärksamma Ei på några viktiga delar. Energigas Sverige kommer skicka in fler inspel under uppdragets gång men detta inspel fokuserar framförallt på de delar som Ei presenterade på referensgruppsmötet 21 oktober 2024.

Att EU:s gasregler reviderats med syfte att ta bort onödiga regelhinder för att underlätta marktillträdet för förnybara och koldioxidsnåla gaser ser Energigas Sverige som mycket positivt. En fungerande inre energimarknad är avgörande för att säkra försörjningstryggheten med ökad andel förnybar gas, energisektorns konkurrenskraft och energi till överkomliga priser.

Energigaserna kommer att bli en allt viktigare del av Sveriges energi- och råvaruförsörjning och användningen bedöms öka snabbt. I gasbranschens uppgraderade färdplan för fossilfri konkurrenskraft² som tagits fram inom ramen för Fossilfritt Sverige, bedöms behovet av fossilfri gas uppgå till minst 50 TWh redan 2030 vilket är tre gånger mer än dagens totala användning av 13 TWh fossila och 4 TWh fossilfria gaser. I färdplanen har gasbranschen även satt upp mål på att redan 2035 ska alla energigaserna vara helt fossilfria.

Användning av fossilfri gas förväntas öka i hela samhället och användningsområdena är många. Energigaserna används bland annat som energi och råvara till industrin, som drivmedel i

¹ Gasmarknadspaketet består dels av ett direktiv (2024/1788) om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av direktiv EU 2023/1791 och om upphävande av direktiv 2009/73/EG och dels av en förordning (2024/1789) om de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas, om ändring av förordningarna (EU) nr 1227/2011, (EU) 2019/942 och (EU) 2022/869 samt beslut (EU) 2017/684, och om upphävande av förordning (EG) nr 715/2009

² <https://www.energigas.se/Media/i3dev1ll/gasbranschens-uppgraderade-fardplan-for-fossilfri-konkurrenskraft-2.pdf>

transportsektorn, som bränsle i sjöfarten och för el och värmeproduktionen, för uppvärmning av hushåll och bränsle i restaurangernas och hushållens spisar. Flera sektorer och företag i Sverige behöver fossilfri gas för att klara sin konkurrenskraft i den omställning som nu tar fart.

För att möta det växande behovet av fossilfria energigas räcker det inte enbart att öka produktionen. Utmaningen är också att göra energigaserna tillgängliga när de behövs, och där de behövs. Infrastrukturen är en nyckelfaktor och möjliggörare för omställningen och behöver utvecklas i takt med att energigaserna blir en allt viktigare del av Sveriges energi- och råvaruförsörjning. En grundförutsättning för en effektiv omställning är att kunna nyttja befintlig gasinfrastruktur så långt som möjligt och att hinder för detta undanröjs. De fossila gaserna har banat väg genom att bära kostnader för utbyggnad av gasnät, terminaler, depåer, bunkringsanläggningar, tankstationer, cisterner och lagringskapacitet. För att kostnadseffektivt kunna ställa om samhället, samtidigt som försörjningstryggheten stärks, måste dessa investeringar kunna nyttjas i omställningen utan att det måste byggas parallella system för de fossilfria gaserna.

Under det senaste decenniet har det skett en stegvis ökad inblandning av fossilfria gaser i befintlig infrastruktur, framför allt på tankstationer och i gasnät. Den utvecklingen kommer att fortsätta. För befintliga gasnät har gasbranschen i färdplanen satt upp ett ambitiöst mål om att det ska vara 100 procent biogas i alla gasnät senast 2030. Andelen biogas i västsvenska gasnätet har ökat från knappt 8 procent 2016 till 31 procent 2023. Motsvarande utveckling finns i Stockholms gasnät där biogasanandelen ökat från 48 procent 2016 till 76 procent 2023. Även för vätgasnät har gasbranschen satt upp ett ambitiöst mål. 2030 ska Sverige ha 100 mil vätgasnät. Just nu planeras flera vätgassträckningar, framför allt i norra Sverige. För att lyckas med omställningen och målen är det viktigt att undanröja de hinder som idag finns för att snabbt kunna ställa om till fossilfri gas.

Övergripande kommentarer

Att Ei nu analyserar och tar fram förslag på hur lagstiftningspaketet ska implementeras på den svenska marknaden är bra och Energigas Sverige uppskattar den nära dialog Ei har med gasbranschen.

Det är viktigt att Ei tar hänsyn till de förutsättningar som råder i Sverige vid implementeringen och inte ställer högre krav än vad direktivet kräver. Sverige är ett avlångt land, utan heltäckande gasnät, men där gasen är oerhört viktig för vissa industrier, både i anslutning till gasnätet och utanför gasnätet. Gasen står idag för tre procent av den totala energianvändningen i Sverige, men i sydvästra Sverige där gasnätet är utbrett utgör gasen cirka 20 procent av energianvändningen. Andelen biogas i gasnätet är hög jämfört med stora delar av kontinenten och möjligheterna att producera biogas, koldioxidsnål eller fossilfri vätgas i Sverige är stora. Det är viktigt att denna utveckling inte försvåras och fördröjas av för stora krav på detaljerad rapportering och en ökad administration för aktörerna på marknaden. Det är även viktigt att vara medveten om den omställning som sker i samhället och där Sveriges gasanvändning, till skillnad från många andra länders, kommer att öka snarare än minska. I Sverige handlar det inte om att gasnät kommer att fasas ut, snarare ställas om till förnybar gas och utökas. Det gäller både användningen av biogas och användningen av fossilfri vätgas, där det senare främst handlar om utbyggnad av helt ny infrastruktur och en helt ny marknad.

Energigas Sverige är positiva till att reglerna för naturgas/biogas och vätgas samlas i en och samma lag. Det är dock viktigt att inte applicera alla regler kring naturgasen på vätgasen rakt av utan noga analysera ifall vissa delar behöver särskiljas. Eftersom vätgasen fortfarande har en outvecklad marknad utan någon egentligen tillhörande infrastruktur kan det vara bra att redan nu besluta om en eller flera kontrollstationer för att säkerställa att lagstiftningen skapar goda förutsättningar för vätgasen.

Användning av begrepp och definitioner

Andelen biogas i västsvenska gasnätet uppgick till drygt 30 procent 2023 och i Stockholm ligger andelen på 76 procent. Som nämns ovan arbetar gasbranschen för att alla gasnät redan 2030 ska ha 100 procent biogas. Detta visar på den omställning som sker och för att underlätta detta måste begrepp och definitioner hänga med i utvecklingen. Det är därför viktigt att biogas som samdistribuerats med naturgas via gasnätet, och som avtalas, handlas och används av kunder i olika sektorer på ett tydligt sätt definieras som biogas. I gasmarknadspaketets direktiv definieras biogas som naturgas vilket Energigas Sverige motsätter sig.

Om biogas som samdistribuerats med naturgas definieras som naturgas riskerar efterfrågan på biogas från kunder som vill bidra till den gröna omställningen att minska och själva syftet med gasmarknadspaketet, att undanröja regelhinder för att underlätta marknadstillträdet för förnybara och koldioxidsnåla gaser, försvåras. Energigas Sverige anser att det är olyckligt att gasnätet i direktivet på samma sätt definieras som ett naturgasnät trots att en växande andel av gasen som distribueras via gasnätet består av biogas. När gasnätet om några år med stor sannolikhet kommer ha högre andel biogas än naturgas blir det mycket otydligt om gasnätet kallas för naturgasnät, företagen som kanske i många fall enbart distribuerar eller levererar biogas kallas för naturgasföretag etc. Idag är det flertalet kunder (både inom privata sektorn och inom övriga sektorer) som handlar 100 procent biogas. Att i det läget fortsatt benämna gasnätet som ett naturgasnät ger en missvisande bild, som medför associationer att gasnätet enbart är ett gasnät som distribuerar och överför ett fossilt bränsle, när gasnätet i själva verket är en möjliggörare för att transportera biogas (och andra förnybara gaser) på ett mycket kostnadseffektivt och energieffektivt sätt. Detta bör tydligare avspeglas redan i definitionerna i den nya "gaslagen".

Under 2022 uppdaterade gasbranschen, i dialog med Konsumentverket, fyra av sina allmänna avtalsvillkor ([Gas 2022 K](#), [Gasnät 2022 K](#), [Gas 2022 N](#) och [Gasnät 2022 N](#)). Ändringarna hade sin upprinnelse i den omställning som sker i samhället och att fler kunder valt att byta från naturgas till biogas. Gasbranschen upplevde ett behov av att tydliggöra att avtalen avser både naturgas och biogas då många kunder upplevde att det var förvirrande att ingå avtal där biogasen benämndes som naturgas och den infrastruktur som levererade biogasen kallades för naturgasnät. För att tydliggöra att avtalen avser både naturgas och biogas har naturgas ersatts med begreppet gas där gas definieras som naturgas, biogas och gas från biomassa och andra gaser i den mån det är möjligt att föra in och använda dessa gaser i gassystemet. Vidare har begrepp som naturgasledning ersatts med gasledning etc. Energigas Sverige vill understryka vikten av att även vid framtagande av den nya "gaslagen" fundera på hur det går att komma ifrån begreppet naturgas, naturgasnät, naturgasföretag etc (som låser in marknaden i en fossil stämpel). Samtidigt inser Energigas Sverige att det måste vara tydligt vad som ingår i vad, nu när även vätgasdelarna ska inrymmas i samma lag (vilket vi är positiva till). Ett förslag är att ha en längre titel på lagen än enbart "gaslagen" där det tydligt framgår vilka gaser som ingår. Sedan använda begreppet gas, gasnät, gasföretag etc. när det handlar om alla gaser och sedan tydliggöra när det specifikt är naturgas och biogas som avses och använda begreppen vätgas, vätgasnät, vätgasföretag etc. när det specifikt handlar om vätgas. Med tydliga definitioner i inledningen av lagen, bör det inte vara några större svårigheter att uppnå tillräcklig tydlighet.

Tillståndsprovning och koncession

Energigas Sverige anser att Ei bör vara den som beslutar om koncession för transmission av naturgas och vätgas och tycker det är positivt att Ei:s inriktning är att reglerna kring koncession av naturgas och vätgas bör likställas med reglerna kring koncession för el så mycket som möjligt. Energigas Sverige anser dock att Ei i arbetet med att se över koncessionsreglerna för naturgas och vätgas bör ta ett större grepp och även se över andra delar kopplat till dessa regler. Exempelvis

finns det för el i förordningen om nätkoncessioner möjlighet att få ett förhandsmedgivande (8 § förordning 2021:808 om nätkoncession) och enligt 21 § ellagen gäller en nätkoncession tills vidare. När Ei ser över reglerna kring koncession för naturgas och vätgas, bör även förhandsbesked och att koncessionen gäller tillsvidare införas på samma sätt som för elen.

Vidare anser Energigas Sverige att det bör tydliggöras vad som avses med begreppet ombyggnation i 3 § naturgasförordningen. Där anges att koncession enligt 2 kap. 1 § naturgaslagen inte krävs för ombyggnad av en mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation. För att underlätta den omställning som nu sker på marknaden och för att få till större inmatning av inhemsk biogas på gasnätet kommer anläggningar (ex. mät- och reglerstationer (MR-stationer)) kompletteras/byggas om med en kompressorstation inom samma tomt för att möjliggöra att biogasen som har matats in på distributionsnäten kan tryckas ut på transmissionsnätet (s.k. reverse flow = omvänt gasflöde) när distributionsnäten nått sin maxkapacitet. Vid förändrade förbrukningsmönster hos distributionsnätets lokala kunder, kan en förflyttning av gas bli aktuell med kort varsel. För att förhindra fackling av biogas är det då avgörande att ombyggnationen av en MR-station inte drar ut på tiden på grund av en koncessionsansökan. För att påskynda den omställning som sker av nätet är det viktigt att undanröja de regelmässiga hinder och otydligheter som finns. Energigas Sverige anser därför att antingen bör mät- och reglerstation, linjeventilstation, rensdonsstation eller kompressorstation undantas helt från koncessionsplikt eller måste det tydliggöras vad som avses med begreppet ombyggnation och tydliggöra att det även inkluderar kompletteringar/förändringar inom samma tomt/anläggning.

I direktivet artikel 8, tillståndsförfarande, anges att en kontaktpunkt ska utses avseende tillståndsfrågor där kontaktpunkten ska vägleda sökanden och underlätta hela tillståndsförfarandet till dess att de ansvariga myndigheterna fattat beslut av förfarandet. Energigas Sverige anser att Ei bör vara den myndighet som utses till kontaktpunkt, både för naturgas och för vätgas. Ei är idag den som hanterar och beslutar om koncession kring elfrågor och även den som handlägger koncessionsansökningar avseende naturgas. Inför implementeringen av det nya gasmarknadspaketet kommer även Ei föreslås vara den som beslutar om koncession av överföring av vätgas. Energigas Sverige anser att det i det läget inte skulle vara effektivt att utse en annan myndighet som kontaktpunkt för tillståndsfrågorna avseende vätgas. Det skulle riskera att skapa förvirring för de sökande och onödigt arbete för den andra myndigheten som troligen enbart skulle bli en extra mellanhand för sökande.

Gränsdragning mellan distribution och transmission av vätgas

Under Ei:s referensgruppsmöte 21 oktober 2024 efterfrågade Ei förslag kring hur skiljelinjen mellan transmissionsnät och distributionsnät för vätgas kan bli tydlig, med hjälp av en teknisk definition. Energigas Sverige har, tillsammans med bland annat Nordion Energi, inom ramen för H2Safety påbörjat arbetet med att ta fram vätgassystemanvisningar (VGSA) i analogi med existerande naturgassystemanvisningar (NGSA). Som komplettering till pågående arbete med VGSA behöver en djupare analys rörande en eventuell teknisk gränsdragning mellan transmissions- och distributionsnät utföras. Ett antal överväganden kring till exempel tryck, rörlighetsdimension och geografisk utbredning behöver göras.

Det är av stor vikt att en teknisk gränsdragning inte får oönskade effekter och omfattar fler än syftet, eller står i strid med andra bestämmelser, så som till exempel certifieringsregler för HTNO. För att ha möjlighet att beakta ovanstående ber Energigas Sverige att gasbranschen får återkomma under början av 2025 med inspel kring teknisk gränsdragning mellan transmissions- och distributionsnät.

På naturgassidan finns i dag ett undantag att koncession inte gäller för högtrycksledning som huvudsakligen används i samband med lokal distribution av naturgas. Någon likande formulering bör även gälla för vätgas

Grundläggande avtalsrättigheter

Enligt direktivet, artikel 11 grundläggande avtalsrättigheter, anges att slutkunder i god tid ska underrättas om varje avsikt att ändra avtalsvillkoren och även att de ska underrättas om att de har rätt att säga upp avtalet. Vidare anges att leverantörerna på ett transparent och lättbegripligt sätt ska underrätta sina slutkunder direkt om varje ändring av leveranspriser och om skälen och villkoren för detta och ändringens omfattning senast två veckor eller, när det gäller hushållskunder, senast en månad innan ändringen träder ikraft. Ei har i sitt underlag som skickats ut till referensgruppen inför mötet den 21 oktober 2024 angett att de föreslår att nuvarande tvåmånadersgräns för hushållskunder, som anges i naturgaslagen idag, bibehålls. Energigas Sverige anser att Ei bör införa den tidsram (en månad) som direktivet anger för hushållskunder och vill understryka att Ei inte bör ställa hårdare krav än vad direktivet kräver. Gasbranschen kan dock välja att behålla nuvarande tvåmånaders gräns (vilket är till fördel för hushållskunderna) men detta avvägande bör ske i dialog mellan gasbranschen och Konsumentverket, inte regleras i lagstiftning.

Smarta mätare – kostnadsanalys

Energigas Sverige tycker det är positivt och mycket viktigt att Ei fortsatt avser att undanta spigaskunderna (Stockholm, Malmö och Göteborg) från krav på mätning vilket är en förutsättning för denna marknads överlevnad.

Enligt direktivet, artikel 17 Smarta mätarsystem i naturgassystemet, ska medlemsstaterna införa smarta mätarsystem på sina territorier först efter att en kostnadsnyttoanalys genomförts. Energigas Sverige vill uppmana Ei och Regeringskansliet att involvera gasbranschen vid framtagande av kostnadsnyttoanalysen. Det skiljer sig väsentligt att installera en elmätare och en gasmätare vilket är viktigt att ha med sig vid analysen.

Det är även viktigt att ställa sig frågan vad syftet med smarta mätare är och vilken nytta det är för kunden. I artikel 19 f anges exempelvis att smarta mätare ska göra det möjligt för slutkunderna att få mätningar och avräkningar med samma tidsupplösning som den kortaste avräkningsperioden på den nationella marknaden. Den kortades avräkningsperioden är 1 timme. Idag erbjuds inte timavtal för hushållskunder. Förutsättningar för att sätta upp nya gasmätare i de olika gasnäten och för de olika kunderna varierar. För villakunder och andra småkunder är till exempel fasadskåpen ett problem eftersom de är säkerhetsklassade vilket innebär att utrustningen måste vara EX-klassad³.

De mätare som sitter i dessa fasadskåp är vanligtvis batteridrivna och kan därmed inte skicka insamlade mätvärden varje timme, i så fall skulle mätarna behöva bytas ut och el-anslutas vilket är problematiskt när utrustningen är EX-klassad. Dessutom är de batteridrivna mätare som stora delar av gasbranschen har uppsatt idag (Pietro Fiorentini) tekniskt begränsade till att skicka mätvärden som mest en gång per dygn, dvs även om det tolereras att batterierna inte håller hela mätarens livslängd, kan det ändå inte skickas mätvärden med tätare intervall än 24 timmar med befintligt bestånd.

³ Statens räddningsverks föreskrifter (SRVFS 2004:7) om explosionsfarlig miljö vid hantering av brandfarliga gaser och vätskor
Elsäkerhetsverkets föreskrifter (ELSÄKFS 2016:2) om elektrisk utrustning och elektriska skyddssystem avsedda för användning i potentiellt explosiva atmosfärer

Leverantörsbyte inom 24 timmar

Enligt direktivet, artikel 12.1, ska den tekniska processen för byte av leverantör eller marknadsaktör ta högst 24 timmar och kunna utföras vilken arbetsdag som helst senast den 1 januari 2026. I direktivets preambel (40) framgår vad som avses med den tekniska processen. Där anges att i och med den ökade användningen av informationsteknik bör senast 2026 den tekniska processen för att registrera en ny leverantör vid en mätpunkt hos marknadsaktören normalt sett under en vardag kunna slutföras inom 24 timmar. Samt (i punkt 41) att bytestiderna på 24 timmar på marknaderna för naturgas och vätgas skulle återspegla det som redan tillämpas på marknaden för el, som har liknande backend-funktioner och it-databaskrav.

Energigas Sverige ser stora problem i att kunna uppfylla kravet på att den tekniska processen för byte av gasleverantör eller marknadsaktör senast den 1 januari 2026 ska ta högst 24 timmar och kunna utföras vilken arbetsdag som helst.

Det stämmer att backend-funktioner och it-databaskrav är liknande på el- och gasmarknaden men det föreligger dock stora mättekniska skillnader mellan el och gas.

Ett leverantörsbyte kräver uppmätta mätvärden och det kan inte säkerställas att det normalt sett finns tillgång till uppmätta värden inom 24 timmar för samtliga gasmätare, då samtliga gasmätare inte är fjärrinsamlade. I de fall där gasmätaren är fjärrinsamlad, förekommer det att den av prestandaskäl är konfigurerad för att skicka mätvärden med längre intervall än 24 timmar. Att ställa krav att dessa mätare ska skicka värden oftare än konfigurerat intervall kan medföra att mätarna behöver el-anslutas istället för att gå på batteri.

Energigas Sverige tycker Sverige bör införa ett undantag avseende artikel 12.1. Speciellt tills kostnadsnyttoanalysen av smarta mätare på den svenska gasmarknaden är genomförd för att där avvakta resultatet. Kravet på att den tekniska processen vid ett leverantörsbyte får ta 24 timmar redan 1 januari 2026 kommer inte gasbranschen kunna uppfylla.

Gasbranschen bistår gärna med hjälp och underlag för att hitta en framkomlig väg för hur Sverige ska kunna uppfylla den här delen i direktivet. I det fall Ei inte ser något alternativ till att 24-timmarskravet på den tekniska processen vid ett leverantörsbyte måste uppfyllas för samtliga gasmätare, bör det finnas övergångsbestämmelser för att inte behöva utrangera gasmätare i förtid.

Tidig reglering av vätgasinfrastrukturen och dess tillhörande marknad

I gasbranschens färdplan finns ambitiösa mål på utvecklingen av vätgasinfrastuktur. Redan till 2030 är målet att det ska finnas 100 mil vätgasnet. För att lyckas med detta ser gasbranschen ett stort behov av att samtliga aktörer på marknaden, inte minst kommande kunder, producenter och leverantörer, får tydliga och transparenta spelreglerna för den framväxande vätgasmarknaden och dess infrastruktur.

Det som bland annat saknas och behöver komma på plats skyndsamt är exempelvis klagörande kring certifiering av operatörer av överföringssystem för vätgas (HTNO), vilka kriterier kommer att gälla för att bli en HTNO och hur processen för ansökan ser ut. Kriterierna för att certifieras som en HTNO bör till exempel innehålla krav på erfarenhet från gasverksamhet och gasmarknad samt finansiell styrka.

Ett ytterligare klagörande som behövs är hur, och i så fall när, vätgaslager kommer att regleras. Möjligheten att lagra vätgas är avgörande för en framtida infrastruktur där förnybar och intermittent elproduktion är dominerande, då vätgas kan utgöra en buffert för både energi och råvaror. Energigas Sverige anser att vätgaslager (anslutna till vätgasinfrastuktur) bör omfattas av reglering i ett tidigt skede för att möjliggöra en utbyggnad av kapacitet med hög leveranssäkerhet,

kostnadseffektivt och i rätt tid. För att uppnå detta krävs det även att andra myndigheter, såsom MSB, säkerställer att relevant lagstiftning är på plats ur ett säkerhetsperspektiv.

Vid en tidig intäktsreglering av vätgasnäten är möjligheten till kostnadsfördelning över tid (enligt Förordning (EU) 2024/1789 artikel 5.3), avgörande för en god tillväxttakt på vätgasmarknaden. Genom att tillsynsmyndigheten tillåter operatörer av vätgasnät att ta ut lägre tariffer under tiden för utvecklingen av vätgasnät, för att sedan kunna öka kostnadstäckningen när nätutnyttjandet har ökat, säkerställs konkurrenskraft.

Gällande åtskillnad av ägande för transmissionsnät för vätgas från produktion, handel med mera ser Energigas Sverige att motsvarande reglering som för befintligt gasnät som lämplig.

Eftersom vätgasen fortfarande har en outvecklad marknad utan någon egentligen tillhörande infrastruktur vill Energigas Sverige understryka vikten av dialog mellan Ei och gasbranschen vad gäller utvecklingen av reglering, så att den ger rätt incitament till marknadens aktörer.

Anna Wallentin
Avdelningschef Marknad & Kommunikation

Anna Liljeblad
Ansvarig Distribution